

Recenzii

(privitoare la evaluare și diagnostic, intervenții compatibile cu respectiva R/S, indicate sau contraindicate, posibilul rol al liderilor R/S etc.); studii de caz (pentru anumite capitole); orientări pentru viitor; lecturi recomandate și referințe bibliografice. O prezentare atât de sistematică și accesibilă face lectura utilă pentru orice cititor interesat de fenomenul R/S în zilele noastre (a se vedea și tabelele rezumative 19.1-3, pp. 538-549), nu doar în perspectiva centrală a cărții, cea psihoterapeutică, ci și în cea a diversității morale și, mai larg, a celei axiologice, care însoțesc inevitabil diversitatea R/S (v. tabelul 9.2, pp. 540-541).

În ceea ce îi privește pe creștinii ortodocși, cartea îi are în vedere, firește, pe cei din America de Nord (pp. 119-138). Prezentarea doctrinei, a atitudinilor morale și a practicilor spirituale specifice este corectă, autorul capitolului (Tony R. Young, prezentat ca profesor universitar de psihologie și psiholog clinician) făcând trimitere la doi dintre cei mai prolifici și cunoscuți teologi contemporani care s-au ocupat de dimensiunea terapeutică a spiritualității ortodoxe, anume arhiepiscopul tradiționalist Hrisostom de Etna (California) și arhimandritul (acum mitropolitul) Hieroteos Vlachos, ale căror lucrări au fost publicate și în românește. În privința implicațiilor pentru terapie, autorul subliniază rolul pe care îl poate juca în acceptarea abordării problemelor R/S generația de emigranți din care face parte clientul sau dacă acesta este un convertit; de asemenea, faptul că, de regulă, credincioșii ortodocși preferă îndrumarea spirituală a preotului, ceea ce ar presupune eventuala consultare a acestuia de către terapeut; la rândul lor, clericii ortodocși sunt considerați a fi deschiși colaborării cu psihoterapeuții (p. 135).

Cartea este o premieră pentru literatura științifică de limbă română și sperăm că își va dovedi utilitatea, atât în domeniul clinic, cât și în plan cultural, unde prejudecățile „scientiste” anti-R/S iau amploare. De asemenea, sperăm că se va avea în vedere și traducerea recent apărutei ediții a doua a originalului (2013; în ciuda afirmației contrare din cuvântul înainte, traducerea de față este după prima ediție, din 1999, așa cum rezultă din informația de pe infracoperță), cu atât mai mult cu cât capitolul dedicat terapiei cu creștini ortodocși a fost între timp rescris de P. George Morelli, psiholog clinician și psihoterapeut, preot în cadrul Bisericii Ortodoxe Antiohiene din SUA, binecunoscut autor de psihologie și psihoterapie pastorală. De semnalat, tot pentru o eventuală traducere, apariția unui alt volum sub egida Asociației Americane de Psihologie, în care problematica competenței R/S este fericit lărgită către aceea a integrării propriu-zise a R/S în actul terapeutic; este vorba de Kenneth I. Pergament (ed.), *Handbook of the Psychology, Religion and Spirituality*, American Psychological Association, 2013.

Sebastian Moldovan

Stavros I. Baloyannis, *Psihologie pastorală*, Editura Doxologia, Iași, 2015, 288 pp., ISBN 978-606-666-389-2

Editura Doxologia se alătură eforturilor pe care alte edituri românești de carte religioasă, precum Sofia, Bizantină și Christiana, le întreprind pentru a pune la îndemâna îndrumătorilor de suflete, dar și a celor îndrumați, o literatură de bună calitate privind cunoașterea bolilor sufletești și a mijloacelor de vindecare a acestora, de regulă traduceri din

Recenzii

scrieri ale părinților duhovnicești sau teologi contemporani, dar și ale unor specialiști în psihologie, psihiatrie sau psihoterapie care, în același timp, sunt membri activi ai Bisericii noastre. Este și cazul cărții de față, autorul fiind un savant neurolog grec (profesor emerit al Universității *Aristotel* din Tesalonic), cu studii superioare și de teologie, renumit atât în plan profesional internațional, cât și în spațiul bisericesc elen, despre care, însă, surprinzător și regretabil, editura nu oferă cititorilor niciun fel de informație. Scrisă, așadar, de un specialist de primă mărime, lucrarea ne oferă o sinteză de cunoștințe de psihologie și, mai ales, psihiatrie, prezentate la un nivel de înțelegere accesibil unui absolvent de facultate, sinteză suficient de cuprinzătoare și sistematică (problematica este expusă în perspectiva dezvoltării persoanei, de la copilărie la senectute, trecând prin adolescență și maturitate, după axele taxonomice majore – psihoze, nevroze, tulburări de personalitate -, la care se adaugă câte un capitol pentru epilepsie și suicid), suficient de minuțioasă (cu trimiteri istorice interesante, etimologii, statistici, date etiopatologice și manifestări clinice, mici cazuri ilustrative), dar și de clară și cursivă, încât să constituie un mic curs introductiv. Autorul o recomandă preoților (în scurtul cuvânt înainte la ediția românească, p. 5-6), cu toate că relevanța pastorală a informației prezentate este punctată sporadic (pp. 40-41, 144, 214-215, 222, 252-255). Nici capitolul final („Criza trăirii religioase și consecințele acesteia asupra echilibrului sufletesc”), care prezintă tulburările psihice ca rezultat al îndepărtării de Dumnezeu și angajarea într-o paradoxală alienare proegotică, nu iese din sfera teoretică spre cea practică, specifică pastorației ca atare. Cât de utilă ar fi fost, din acest punct de vedere, abordarea chestiunii unui diagnostic diferențiat, care să îl ajute pe preot să discearnă în ce măsură anumite probleme sufletești ale enoriașilor săi sunt doar de competența sa sau și de cea a psihiatrului. Desigur, lectura acestei cărți poate facilita un asemenea discernământ, însă lucrarea ar fi fost mai corespunzătoare titlului ei dacă ar fi fost scrisă în mod ferm în această perspectivă. În legătură cu titlul constatăm, iarăși cu surprindere, că *Doxologia* nu precizează datele editoriale ale lucrării originale, așa cum cer uzanțele. Dacă ținem cont de faptul că practic întreaga literatură de specialitate citată pe parcursul lucrării și în bibliografie nu depășește mijlocul anilor '70 ai secolului trecut (iar multe date statistice se referă la perioada anilor 50-70), bănuim că originalul ar putea fi lucrarea *Poimantike psichologia*, apărută la Editura Pournara în 1980 (remarcăm, de asemenea, aceeași imagine, pe ambele coperte), însă omiterea semnalată, ca și lipsa descrierii CIP și a deținătorului dreptului de autor ridică semne de întrebare. Revenind la scopul unei asemenea apariții, cel pastoral, o opțiune de îmbunătățire ar fi traducerea – în condiții editoriale elucidate – și a unei alte lucrări a aceluiași autor, anume *Psichiatrike kai poimantike psichiatrike*, apărută în 1986.

Recenzii și notițe bibliografice

Sebastian Moldovan